

Տարեկան 10 ռուբլի, վեց ամիսը՝ 6 ռուբլի, երեք ամիսը՝ 3 ռ. 50 կ. ամիսը՝ 1 ռ., հասցի՝ Երևան, Բաղրամյան փողոցի 10-րդ տնից: Բաժնետերերը գրեթե անհատապես:

Խմբագրությունը գտնվում է Երևանում, թիվ 10-ի վրա: Խմբագիր՝ Մ. Բաղրամյան: Խմբագրության հասցի՝ Երևան, Բաղրամյան փողոցի 10-րդ տնից:

Խմբագրությունը գտնվում է Երևանում, թիվ 10-ի վրա: Խմբագիր՝ Մ. Բաղրամյան: Խմբագրության հասցի՝ Երևան, Բաղրամյան փողոցի 10-րդ տնից:

ՈՒՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Հեռագրի մասին: Լուրեր: Ընդհանուր տեղեկություններ մեղադրանքներից: Օտար գրականություն: Իսկույթ: Երևանի հեռագրի մասին: Բանասիրական: Ազգային մարզի յիշատակահարսեր: Ցեղականություն: Ցայտարարություններ:

մենք, թարգմանեց, սպալեց, երկրաբանից և լուստնկարից, Հեռագրությունները 4 ամիս կը շարունակվեն:

ՊԱՐԻՉ, Սյուր ռուսաց զեսպան Մորենհեյմը Հասարակապետության նախագահ Կարնոյին հանդիպելու ընդունելության լանջեց ս. Անդրեյ Նախկոջի 20-րդ շաբաթը և յայտնեց Թագաւոր Կայսրի սրտեւանդ զգացմունքները:

(Երեկ, Հեռ. չորեք. երես.)

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ԳՈՐԾԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՊԵՏԵՐՈՒԹՅՈՒՆ, 14 հոգի. — Երանցիկ արշաւախմբի Մոնղոլիայում տրած գիւտերի և այնպիսի ընթացիկ հետազոտությունների պատճառով գիտությունների ճեմարանը նոր արշաւախմբի է պատրաստում զտած Հին Կարախանի քաղաքը Հեռագրություն Համար: Արշաւախմբի ճանապարհ կ'ընկնի գաւառից անցնելու Բաղրամյան փողոցից և Բաղրամյան փողոցից անցնելու Բաղրամյան փողոցից:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱՆԵՆՈՐԻ ՄԱՐԴԻ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ (ՏՈՒՐԿՆԵՆԻՍԹ. *)

25 մարտի: Ձմեռային սպիտակ օր է: Կարգացի երկուսից գրածն է քիչ էր մնում ամբողջ տեղաբնակ պատմություն: Ինչ թույլ է, որ խիստ մանրամասն և հաճախում են պատմում: Սակայն, որովհետև նրան ժամանակի վերաբերյալ մնացած յիշողություններն ոչինչ բերելու կողմ անուն, բացի այն մի առանձին բերկրանքից, որ Լեւոնտիստի ի ներկայիս ունեն, երբ առում էր, թէ և՛ բերկրանք և՛ վիշտ է պատճառում: Հին վերքերի ակտերը նորոգելը, ինչի ուրեմն ինչ էլ չի ունի տան այդ անկողնից: Բայց հարկավոր է, որ չափի ճանաչելու: Առաջ չարանակում են առանց հաճախականության: Քաղաքից դուրս արած գրոսաբեր ամբողջ յաբորդ չարախոս ընթացքում, իսկապես իմ գրությունն ամենին չարախոսություն, թէ և օրի վրայ առելի նկատելի էր դառնում: Լիզայի մէջ առաջացած փոփոխությունը, ես, ինչպես արդեն ասացի, բոլորովին ինչ համար ներպատաստուր կերպով էի բացատրում այդ փոփոխությունը... Միայնակ և երկշտ — անհասարակությունից երկշտ — մարդկանց զգալիությունն էլ հենց այն է, որ նրանք աչք ունենալով, և նոյն իսկ աչքերը չունելով անգամ, ոչինչ չեն տեսնում, կամ ամեն ինչ կողմ լուսավորության ակնոցի միջով են տեսնում: Նոյն իսկ իրենց սեփական մտքերն ու նկատողություններն ամեն մի քայլափոխում արդենք են լինում նրանց: Մեր ծանոթությունն ուղղում է Լիզան երեխի նման:

վատահ և ազատ էր վարում հետո: Նրա բարեկամական վարմունքի մէջ, գոցել, մի տեսակ առելի պարզ, մանկական համակրություն կար: Բայց երբ նրա մէջ առաջացաւ այն տարրերից, համարեա անակնկալ փոփոխությունը, նա, փոքր ինչ տարակուսանքից յետոյ, իրեն ճշմարտագուց իմ ներկայությունից, նա ակամայ խոյս էր տալիս ինձանից և միևնույն ժամանակ տխրում էր և մտախոհությունն մէջ ընկնում... նա սպասում էր... ինչի, — ինչն էլ չի տես... իսկ ես... ես, ինչպես արդեն ասել եմ, ուրախանում էի այդ փոփոխությունը... Ես, Աստուած վկայ, քիչ էր մնում ինչպես ասում են, իսկայն թացելի հորհուրդիցս: Սակայն պատահում են համաձայնելու, որ իմ տեղս ուրիշը լինելու, նոյնպես կարող էր խառնել... ո՛վ չունի ինքնատիրություն: ինչ ասել կուզե, որ այդ ամենն ինչ պարզուց միայն վերջերքը, երբ ստիպում եղալ կտրուկ, առանց այն էլ անդոր թներս ծաղկելու: Ամբողջ շարքով տեղի իմ և Լիզայի միջև ծագած տարաձայնությունները, — և զարմանալու էլ ոչինչ չկայ այդտեղ: Ես վկայ եմ եղել այնպիսի տարաձայնությունների, որոնք տարիներ են քաշել: Եւ ո՛վ ասաց, թէ միայն ճշմարտությունն է իրական: Ստույթներն էլ նոյնքան կենտունակ է, որքան և ճշմարտությունը, եթէ ոչ առելի: Երաւ է, յիշում եմ, որ, այդ շարքով ընթացքում հաղիւ-երան մէջս չարութեամ էր որդը... բայց ինչ հման միայնակաց մարդը, էլի կրկնում եմ, նոյնքան անդողունակ է հասկանալու այն, ինչ որ կատարում է իւր մէջ, որքան և այն, ինչ որ նրա աչքերի առաջն է կատարում: Բացի այդ, միթէ սերը — բնական զգացում է: Միթէ սերը մարդին յատուկ է: Սերը — հիւանդություն է: իսկ հիւանդություն համար օրէնք չկայ: Ասեմք երբեմն սիրտս անախորժ կերպով ճնշում էր, բայց ի՞նչ հենց ամեն ինչ հինն է վեր էր եղել իմ

այնպիսի կատարելություն հասցնել, ինչպիսին ցոյց տուեց երգչուհին այդ առաջին կոնցերտում — հաղուպիտ է: Մենք երգչուհու ձայնի և դրա արժանաւորությունների մասին չենք իստում, առելի հարկաւոր համարելով առաջարկել ամենքին գնալ և լսել նրան և հիւանդ նրա երգովը: Նիկոլային միջոցով ձայն ուղարկեցին արժանի են նրա ձայնի մարդկության և պարզությունը: որ ստոր և բարձր նուտեր ատնելիս ոչ մի կերպ չէ պղտորում, կատարելով տիրապետելով իւր ձայնին երգչուհին գեղեցիկ կերպով տիրապետում է և իւր զէնքին, բերանին, որ մեծ բան է, որովհետև շատ լաւ երգչուհիներ երգելիս այնպիսի գեղեցիկ են անում, բերանը ծառի աչքերի շուրջ տալիս, որ մարդ կրկին քաղցրությունից չը դրկուկու: համար տարվում է լինում աչքերը փակելու: Նիկոլայն ազատ է այդ ամենից և այդ բաւական չէ, ունի բնական այնպիսի զէնքանոց հայեացքով, որ դրաւում է ամենքին և երգելիս տիրապետելով, ուրախությունը և կրկնող գեղեցիկ կերպով արտայայտում են նրա զէնքի վրայ: Արդեն նրա մոլորը, ծիծաղը մի գեղեցիկ և կատարելագործում չկողս և ըստինքսան, որտեղ շատ հայելներ մաշուել, տարբեր են: Այդ երկտեսարդ հասակում լինել շնորհիւ, տաղանդաւոր երգչուհի, ունի:

րեմն ինչ փառաւոր ապագայ է սպասում նրան: Լսելով Նիկոլային, որ սոխակի պէս երգում է, մենք յիշեցինք Պատին, Լուկային, մանաւանդ Վիարդոյին, փառաւոր հեղեղականայն Վիարդոյին և մի վայրկեան բազմաթիւ ունեցանք մոռանալու: բազարի կշեռքով քաջուող մի անթիւ երգչուհիներին: Այդ որ մի ժամ դռն ուղում է վայելել գեղարուեստական հաճոյք, ով որ ուղում է լսել երեկի և ճշմարիտ տաղանդաւոր երգչուհու, խորհուրդ ենք տալիս գնալ լսելու: Նիկոլային կամ, ինչպէս այստեղ գրում են, Նիկոլային: Հասարակությունն այնքան ոգևորւել էր երգչուհու երգովը, որ կոնցերտը վերջանալուց յետոյ, կարծես թէ ամենքն էլ խօսքը մէկ արած, ոչ ոք չէր վերկենում տեղից, այլ ամենքն էլ տեղը նշատած մնում էին, ասես թէ կոնցերտը նոր պիտի սկսուի: Ասելով ենք համարում այստեղ յիշելու, որ նշանաւոր երգչուհու հասարակությունը ծափահարություններով ճանապարհեց, որին զուգուր սպասում էր երաժշտական մի խումբ, և անվերջ ցոյցեր մինչև նրա բնակարանը, Լոնդոն հիւրանոցը: Ինչպէս հաստատ աղբիւրից լսում ենք, մի հայ մանկավարժ, որ տասը տարուց առելի հայոց զարդաներում չաչէ: Ես լսեցի: — Երկար ժամանակով է եկել չգիտեմ: — Կարծում եմ երկու շաբաթից առելի հարկաւորում կըլինի մնալու: Եւ Կիրիլա Մատվէիլը վաղեց հաղաներ: Ես մի քանի անգամ չըլեցի դահլիճում: Չեմ կարծում, որ իշխան Նիկոլայն այն ժամանակ մի առանձին տաղանդաւոր զործած լինէր վրաս, բացի այն թշնամական զգացումից, որ սովորաբար, ծնունդ է մեր մէջ, երբ մեր ընտանեկան շրջանի մէջ մի օտար մարդ է յայտնում: Բոցը այդ զգացմունքին խառնում լինէր նաև երկշտ և անյայտ Մոտիւացու զգալի փառաւոր պէս մի բան: (Եւ այն — մտածում էի ես — մայրաքաղաքի պտուղ է բարձրից կ'նայի մեզ վրայ).... Հազիւ մի վայրկեան էի տեսել նրան, բայց արդեն ներկատել էի, որ նա գեղեցիկ էր, ճարպիկ էր և համարձակ: Մի փոքր ժամանակ դահլիճում չըլեկով, վերջապէս կանգ առայ հայելու առաջ, սանտրոս հանցիկ դրաւնիցս, գեղարուեստական անհոգ ձև տուի մագրիւն և ինչպէս երեմն պատահում է այդ, յանկարծ խորատուգունցայ իմ զէնք գննելով: Թիւում եմ, որ ուղարկեցին կեղծանալի էր քիթի վրայ, մի առանձին բաւականություն չէին պատճառում ինչ այդ անդամի փոփոխի և անորոշ գծերը — երբ յանկարծ, թեքում ապակու մութ անկանքը, որի մէջ համարեա ամբողջ սենեկին անդադարում էր, բաւական մի դուռ, և երևաց Լիզայի վայելչալում պատկերը: Չգիտեմ, թէ ինչի անախորժ մնացի ես և նախկին արտայայտությունն պահպանեցի զէնքի վրայ: Լիզան գլուխը երկարացրեց, ուղարկությունը նայեց ինչ և յո՛ւրեք բարձրացնելով, շրթունքները կծկով և շուն:

րունակ ուսուցչութեամբ է պարագլխի նկատի ունենալով մեր մէջ գուտ մանկավարժական թերթի բացակայությունը, մտադիր է Թիֆլիսում հայերէն մի մանկավարժական ամսագիր հրատարակելու, որի բաժանորդագիրը շատ չնչին է լինելու: Առևտրական և արդիւնաբերական ձեռնարկություններից առնուող լրացուցիչ տուրքերի մասին 1891—1893 թուականի եռամսակի համար ծրագիր է կազմուած, որ վերջնապէս կը ընտելի պետական խորհրդում: Անդրկովկասում յիշեալ ծրագիրը կը գործադրուի 1892 և 1893 թուներին, որի ժամանակ մտադրութիւն կայ յիշեալ երկրում, (Рыск Вѣд.)-ի ասելով, առևտրական և արդիւնաբերական ձեռնարկություններից լրացուցիչ տուրք առնել վերջի վերջնորդից ընդամենը—4,000,000 ռուբ., զիլդի չվերջնորդից ընդամենը—1,330,000 ռ.: Թիֆլիսի քաղաքային հիւանդանոցում Կորի գեղով բժշկուողները մի վրացի, որ Թուրքում ուներ, մեռել է: այդ պատճառով, ինչպէս հազորում են տեղական թերթերը, տուրքերով զուր ծաղրութիւնը թողալու ունեցողների վրայ յիշեալ հիւանդանոցում դադարեցրած է: Մեզ խնդրում են ուղարկութիւն հրատարակել ինչպէս մի մարդ, որն ուրախ է, որ իրեն չեն տեսել, զգուշութեամբ եւ քաջուց և իւր ետեկց կամացուկ քաջաց դուռը: Գուռը թոյլ ճշմարտեց արձակեց: Լիզան ցնցուց և քաղաքացած մնաց տեղը... Ես դեռ էլի չէի չարժանում... Նա դուռը վրայ դրեց և անհետացաւ: Անկարելի էր կասկածել ինչ տեսնելուց Լիզայի զէնքի ստացած արտայայտությունն, այդ արտայայտությունը, որի մէջ ոչինչ չէր արտայայտում, բացի աղողութեամբ և տաղանդաւորութեամբ, այդ արտայայտությունը, անախորժ տեսակցութիւնից խուսափելու ցանկութիւնից, զոտութեան արագ փայլը, որ կարողացայ նկատել նրա աչքերի մէջ, երբ նրան թուաց, թէ իւր կարող եղաւ աննկատելի կերպով խոյս տալ—այս ամենը խիստ պարզ էր — այդ աղբիւրն ինչ էր սիրում: Նրկար, երկար ժամանակ հայեացք չէի կարողանում հեռացնել անախորժ, համար դուռն վրայից, որ սովորական նման կրկին երևաց հայելու խորքում: ուղում էի ժպտալ ձգտած պատկերին — խոնարհեցի գլուխս, վերադարձայ ստուն և վեր ընկայ զահաւորակիս վրայ: Անչափ էր վիշտս, անչափ ծանր, այնպէս որ արտասուել անգամ չկարողացայ... սակայն ինչի վրայ արտասուէի... «Միթէ, — կրկնում էի անդադար, մեռածի նման մէջքի վրայ պտուկած և ձեռներս կրծքիս խաչած, — միթէ...» Ինչպէս էր համարում այս միթէ... 21 մարտի: Ձմեռ հաւում է: Երբ միւս օրը երկար տառամունքից յետոյ և ներքին թալկութեամբ մտայ Օտողինների ծոնով ընդունարանը, այլ ես այն մարդը չէի ինչ որ երեք շաբաթուայ ընթացքում տեսել էի ինչ: Բոլոր նախկին յատկութիւններս, որոնցից սկսել էի ինչ համար այդ նոր զգացման ազդեցութեամբ ազատուել կրկին երևան եկան և որպէս իրենց բնականաբար վերադարձող առնուողներին:

*) Ցես «Նոր-Դար» № 42.

մաճայնումը նրան իւր աղջկէն տար
բայց Ժակն անկեղծ զգլմունք է յայ
նում իւր անցեալ կեանքի համար, եր
ւում է, ու իւր սիրունու հետ կա
նդ միշտ խզել է և այդպիսով Ժ
րերտի հետ ամուսնանալու համար
մաճայնութիւն է ստանում, մեռաւ
որ նկարիչն արդէն գրաւել է այդ
ջկայ սիրտը Պետկաղորութեան հանդ
արդէն վերջացել է և հարս ու փե
պէտք է առանձնանան, երբ հարսի
կըջայրը, որ այդ րոպէին բռնի վրայ
փեսայի ընկեր բռնկից մի նստա
ստանում, որի մէջ յայտնուում է, թէ Ս
զոտտը աղայ է ծնել, մեռնելու վրա
և խիստ ցանկանում է, որ մեռնել
աւազ Երեմիէ իւր սիրելի Ժակին, չ
սի հորեղբայրն ու եղբայրը չլիքու
չեն խմանում նստանի խոզին և եթ
տան Ժակին, թէ տպասին այդ գիշ
Վերջապէս վճռում են ցոյց տալ Ժ
նամակը կարդալով, շտապով խնդ
իւր կտիւն և նրա հօրն իմաց տալ
ինքը գնում է, թող մի կերպ բացատ
նրանց իւր այդ անակնկալ կերպով
ոսանալուն մի Ժամից կը վերադառ
նան իսկոյն գոտի է վազում։

Նրկորդը գործողութիւնը կատար
է մանկաբարձուու բնակարանում,
տեղ պատուարի (շիրմա) ետեւ պ
կած է Միզոտտը մերձ ի մահ
տուարի վարպետներն ետ են բաց
որտեղ երեւում է մեռնող աղջ
նա անհաշտութիւն է իւր սիրելի
Ժակը ներք մտնելուն պէս՝ նա ան
ուրախութիւնից կարծես կենդանա
է և խոլոյն փարում է նրա վրովը։
չինչ անբնական, ոչինչ էֆէկտաւոր
ոչ մի մեղամարձական գիծ չկայ Մ
ոսնի պիէտի այս տեսարանի մէջ
այդ իսկ պատճառով դա խիստ սր
շարժ է։ Մեռնող միակ ցանկութի
այն է, որ Ժակը բազդի բերանում
չը թողնէ իւր իրենց որդուն։

Վաստանցուն գրաւելը, Օժոգինն
իշխանի արած չուա-չուտ այցելութ
նեւր (կերկոններն անց էր կացնում
րանց մօտ), ի հարկէ, պէտք է ո
պարոն ագնուականների և պատմե
որ նախանձը չարժէր, բայց իշխ
որպէս աշխարհային և խնջիւն
նրանց ոչ ըրին անուշադիր չթողեց
լորին այցելեց, բլոր տիկիններին
րկողներին գէթ մի-մի քաղցր
ասեց, թոյլ էր տալիս, որ իրեն խ
բով պատրաստած—ճանր կերակու
ուտացնեն ու փառաւոր անուններ
նեցող անպիտան գլխի խոացնեն
խօսքով նա շատ լաւ պահում էր ի
զգույն էր և ճարպիկ։

Իշխան Ն - ն առ. հասարակ գ
թաբարոյ, հասարակութիւն սիրող
կուսով սիրալիր մաղ էր, իսկ ի
այդ, ամեն բան էլ հաշուով էր ան
խաչէս ամեն բանի մէջ և կատա
աջողութիւն չունեցար։

Նրա գալուց յետոյ տանը բոլոր
ասում էին, որ չափազանց ար
անցնում Ժամանակը. ամեն ինչ լա
գնում, ծերունի Օժոգինը թէև այ
էր ձևացնում, որ իբրև թէ ոչին
նկատում, բայց, հաւանականորեն, զ
նապէս իւր ձեռները իրար էր լս
մտածելով այդպիսի փեսայ ունեն
մայրն, իշխանը ինքն էլ շատ հան
է վայելուչ կերպով էր բանն
տանում, երբ յանկարծ մի անա
ղէպը...։

Մինչև վազը, Այսօր յոգնեցայ
իսկ զիրեղմանի դբանն էլ ինձ զր
են այս յիշողութիւններս։ Տերէնտի
այսօր նկատեց, որ փոքրիկ փիթս
ցել է. իսկ ասում են, որ այդ վա
շան է։

Ու տ ա ն ի

(Կը չարանակուի)

տաւ-

